

2 quartos lo número.

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ,

Carrer del Pi, núm. 5.

LO ESQUIROL.

2 quartos lo número.

PUNTS DE VENDA:

Las principals llibreries.

Semmanari literari, critich y festiu.

BONIAT HI ATSEVA

Distreurer y juciar—se proposa LO ESQUIROL,—pren pinyons, pinyas no 'n vol—ni habérselas de espinyar.

LO ESPIRITISME.

En un dels números de *La Montaña de Montserrat* que debem á la amabilitat de son intel-ligent director, varem llegir dias passats (lo 21 de juny) un article titulat *Conferencias familiares*, en lo qual son autor se declaraba incrèdol y nosaltres volem probar de convencel.

Permetisens desde are, á si de salvar millor tòta susceptibilitat, usar la figura metonimia, es dir, pendre la part pel tòt, ó lo que ve á esser lo mateix, la obra per lo autor.

La Montaña de Montserrat se mostra pues incrèdula en aqueix punt y dura com una roca. Si logrem convencerla, podrem compararnos als més inspirats poetas y consumats actors, pues si ells fan plorar á las pedras, nosaltres haurem convensut á las rocas.

Anem á avergujar que té de estrany, que las taules ballin á peu coix, ni qu' els renta-mans y 'ls sombros voltin com una baldufa, ni qu' el péndul maravillos toqui las horas, ni que un timbal redobli tòt sol; y que taula, renta-mans, sombrero, péndul y timbal, contestin ab un idioma especial, que ni lo mateix Allan Kardec compren, lo que als semblí, sobre lo passat, present y futur.

Al cap de allá, ja ens diu Allan Kardec, que los

esperits en lo espay, se veuhen sempre los uns als altres (bó pels inglesos), que tenen reunions ab los amichs y que s' acostan y vetllan al sers terrenals qu' els son simpàtichs.

Veus aquí, que si ens veuhen y poden y volen venir quant se 'ls crida, ja está esplicat lo misteri.

Veyam, busquem primer un fonament á aquestas teorias (llegixin utòpias) perque sense fonaments no se pot edificar. En prova de aixó, aquí tenim la pila quinta del gran pont qu' es construeix sobre lo riu Ebro; han enfondit fins á 130 pams sota 'l nivell de l' aigua, lo qual faria que fós ja aquesta pila, la de fonaments més fondus entre las de tòts los ponts de Europa y encara volen enfondrir més perqué no troben ferm.

Prenguem pues per fonaments, la ciencia de las cosas naturals, anomenada física y la de las lleys del Univers anomenada cosmología. (Als sembla si serán ferms?)

En la primera se hi troba un agent, físich per conseqüencia, denominat electricitat (y aquesta es la mare dels ous) quals propietats, lleys que 'l rejeixen y modificacions que produceix en l' órdre físich, químich, mecánich, fisiològich y patològich, debem als eminents Peclet, Pouillet, Becquerell, Dumonrel, Biot, Chevalier y altres, que si be van tenir talent per descobrir tòt aixó, no 'n van tenir prou per arribarse á fer mágichs, ensiadors ó Urgandos.

Ja sabem, que per compondre y descompondre (aixó no va per vostes senyors caixistas) se necesitan espay, temps, materia y moviment; y que en la materia hi há tres existencies, gaseosa fluida y sólida.

L' aigua per exemple, pren respectivament baix aquestas existencies, los noms de vapor, líquit y glas.

Y are aqui, ens agafarem fortament als faldons del Sr. Mackintosh, que es qui 'ns guia, perque ens comensa entrar por. Diu aquést bon senyor, que los animals y los vegetals (y això d' animals vá també per nosaltres), son combinacions de materias en las formes expressadas.

Es dir que l' home en sa qualitat de animal, es una màquina; si senyors una màquina de vapor, si bé que més petita y més antigua, que las del ferro-carri de Sarriá. (Ja veuhen si gastem arguments forts, tòt de ferro. Ja 'ns sembla que la *Montaña* 's vá convencent.)

La vida, no es més que una sèrie de expansions y contraccions de la sanch, com lo moviment en la màquina de vapor, es una sèrie de dilatacions y condensacions de l' aigua.

En la màquina lo principi actiu es lo soch. Aplicat á la caldera impeleix á l' aigua á que 's converteix en vapor. Aquet per sa forsa de espansibilitat pitja un pistó, fins que troba un forat per hont surt, per condensar-se en lo aire ó en l' aigua del condensador, desde ahont una bomba de alimentació lo torna á la

caldera. Aquest es un moviment continuo, mentres que hi há foch, aire, aigua y los órganos de la máquina son bons. Quánt l' aigua l' aire ó lo foch faltan, la máquina se para.

En la máquina animal, lo principi actiu es la electricitat (ja há sortit alló), sos conductors son los nervis y lo cervell. Los pulmons son al mateix temps la fogaina hont se manté lo calórich y la caldera en que ell obliga á la sanch á espargirse. L' oxigeno que aspirem es lo aliment de la fogaina, lo carbono que expelim es lo fum de la xemaneya. Lo cór, es per una part la bomba alimenticia, que suministra la sanch als pulmons, després de haberla rebut negra de las venas, en las quals la há enviat lo ventrell; per otra part, lo cilindro en que la sanch transformada en roja, passa á las artérias. La pèll ab sos poros es lo condensador, qual fret contrarresta la dilatació produuida per lo calor dels pulmons. Nosaltres tenim una funció més que la máquina (*¿una no més?*) la generació de la sanch per los aliments, mentres que en la caldera l' aigua hi entra ja formada. Aquesta circulació continua es la qu' ens fa viurer, mentres que tenim sanch, aire, electricitat y órganos bons; quant l' aire ó la electricitat ens faltan, morim.

¿Voleu dar més forsa á una máquina provehera d' aigua? Poseu més carbó á la fogaina. ¿Voleu dar més forsa á vostre cos convenientment alimentat? Aspireu més aire. L' aire conté lo combustible que crema nostra electricitat.

(Anem; ja tenim una máquina ab camas ó un home ab rodas; toquem are un xiquet de Astronomia.)

Diu lo Sr. Makintosh, que la lluna se va acostant á la terra, (aixó no ho hem reparat) perque 'l sol no té prou forsa de atracció per retenirla, pero que no 'ns habem de espantar, perque si es vuida com un canti ó una olla ó lo cor de una coqueta, sobre lo qual està en dubte, posada en lo mar no ocuparia més que una isla com la Australia ó la Nova-Holanda, y si es macissa com un formatge ó una bala de canó, tam-poch arriaría á omplir la cavitat del Océano.

¡Gracias, aixó bù si cau al mar! ¿Pero y si 'ns cau al cap?

Que la terra se acosta al sol ó lo sol á la terra y que segons càlculs matemathics, de aquí tòt una reglera de números de anys, la terra serà abrasada pèl sol. Aixó si que ja ho hem reparat. Mirin, la gasetilla

FOLLETÍ.

(3)

LA PUBLLETA DE GABÁ.

NOVELA ORIGINAL.

La bestia había corregut més de lo que lo Carlá se figuraba, y quant est despertá, aquella ja pujaba la costa, que conduheix al capdemunt de Sant Climent, en companyia de un bon amich. *¿Cóm sucsehi aquest fracás?* Lo Carlá Aymerich Bernat, era un noble molt astut que ningú se las pegaba; pero en lo poble de Viladecans hi había també un rústich vasall del Abat de Sant Cugat del Vallés, que encara que comunament era tingut per un ruch, tenia més picardia que lo seu senyor bondat, y podia donar al Carlá quinze y falta de ventajé y est rústich, nomenat Peret lo Tou, era qui había trabat amistat ab lo rossí donanli á entender que podia veurer més mòn del que se compren en lo territori de Aramprunyá. Com aixó sucsehi se veurá

de la *La Corona*, del 28 del mès próxim passat, diu qu' el dia anterior, vā esser un dels mès calurosos què hi ha hagut; que en igual dia, en 1828 la calor va marcar en le termómetro 24° en 1838, 21° en 1845, 25° en 1858, 20° y en lo present 28°. Y si lo termómetro y los esbusechs que són tots, no son prou proba, als ne donaré una de millor. Aquells vanos de cartró de forma ovalada, ab dos maneguets de fullola, que 's plegaban per desarlos dintre l' sombrero y que tan bù sapigué esplotar lo fotógrafo senyor Cantó are fá tres anys, eran de una sola fulla ú oval, aquest any ja son de tres, lo que prova que la calor há triplicat.

(*La terminació en lo número inmediat.*)

LA REVIVALLA.

I.

Que n' eran de valents homes
Los que anaban ab en Bach,
Per ardits, no 'n hi ha uns altres
Per fidels los vigatans.
Tots ne tenen cor de ferro
De cobarts no ni ha cap.
¡Bach de Roda, Bach de Roda
Cap á n' ells, firam firam!
Que San Jordi 'ns il-lumini
Y per forsa hem de guanyar.
Al rey Carles dem ajuda
Per Felip quint no n' hi ha,
Nostre rey ha de sè en Carles,
Eix volem pera regnar.
Y per més que á tots nos matín
Sols en quedi un, cridará
Pel rey Carles nostra terra
Que á Felip no 'l volem pas,
Puig encara que la Fransa
Contra nos vingui á lluytar,
Vinga, vinga, com més forsa
Molt més gloria nos valdrá.
Vingan, vingan los gabaitxos
Que 'ls lleons ja tenen fam,
Y no paran fins que puguin,
Revolcarse bù en sa sanch.
Per cada deu, un dels nostres,
No 'ns coneixen los gabaitxs,

CAPÍTOL TERCER.

Questió molt important.

Lo Carlá Aymerich Bernat al cap de una hora de haber dormit á tota sa satisfacció se despertá; se estirá de peus y mans; se alsá de la pedra fregantse los ulls; se introduhi en lo bosch y buscá y cridá per totas parts de llevant á ponent y de mitj-jorn á tramontana á son estimat rossí, el qual no respongué, com era natural, á sas llastimeras esclamacions; puig en aquella hora había atravesat ja lo carrer major de Sant Climent; saludat sa gran plassa, volgut entrar en la casa Castell de ella, de qual desitj l' en purgá Peret lo Tou ab una bona garrotada, y seguint carrer avall, atravesant la riera y pujant lo camí de la costa, se trobaba ja á més de mitj camí de Sant Boy, joijós lo Peret de veurese en salvo, puig no temia la persecució sino dins lo territori d' Aramprunyá.

Condolit Aymerich Bernat de haber perdut la sua cabalgadura, á la qual anys habia que estava fent la vida, no tingué més remey que 'l de carregar ab las alsorjas y botella y anarsen poch á poch dret al Castell

Per ardits no n' hi ha uns altres,
Per valents los vigatans.
Si d' acas no tenen armas
A mossades si farán,
Pobres de ells si entrem nosaltres
No pas un no 'n quedará.
¡Bach de Roda, Bach de Roda,
Cap á n' ells, tots morirán!

II.

Las campanas á morts tocan
Tot cubert de dol está,
Ni per Vich ni á la montanya
Ja no 's sent lo retronar,
Dels que lluytan per la patria,
Dels que volen llibertat.
Lo lleó té al coll cadenas,
no jemega per só may,
Rui de rabia j' a tanta forsa
No podia, contra tants!
Los seus ulls guspiras llenan
Com de foch encesos llamps,
Sos rugits lo mòn atronan
Ni 'ls dos vents tant forts los fan.
Fins lo cel que está tot nuvol
Plora de aigua inmensos mars,
Del escut de Catalunya
N' arrencaren quatre pals,
Per penjarhi als mès invictes
Defensors de nostres llars.
Que en la plassa de Vich pènjan
Quatre valents capitans.
Bach de Roda s' anomena
Un dels quatre alli penjats.
Los puntals de Catalunya
Ja no hi son, los han trencat
Perque may alsarse pugui,
Perque no 's pugui aixecar.

REVISTA DE TEATROS.

La companyia francesa que funciona en los Campos Eliseos, continua atrayent la bona societat filarmónica. *Los dragons de Villars*, es una ópera cómic que la cantan bù per tots estils y lo que 's *La Galaté* igualment, puig Mlle. Dupuy hi está inimitable y lo

espresat. En los antiquísimos pergamins, dels quals extractam estas noticias fidedignas, vejem, que al autor de ells, que era un frare llèch de Sant Cugat del Vallés, se li oferí en aquest punt una grave dificultat; so es, quant aquell Carlá caminaba ab lo cap baix y á pas lent desde la font del ferro al sobre dit Castell entre pins, roures, alsinas y malesas ¿en qué pensaba més? ¿en lo rossí ó en la pubilleta de Gabá? y conta, amat lector que la resolució de esta questió es de suma importancia per lo curs de esta historia; perque si pensaba més en lo burro que en la pubilleta, tindrem que son cor era molt interessat; que per ell era de més valor un ruch, que la nineta dels seus ulls; y que estaría més prompte á deixar á esta que á aquell: pero si pensaba més en la pubilleta que en lo rossí, resultarà que son amor era tant inmens que sacrificaba per ella un burro company de molts anys á aquella part, de sas glòries y fatigas: y si pensaba igualment en un y altre resultarà que los dos li eran iguals. Ab tot debem dir en honor de la veritat, que segons creu aquell escriptor, més pensaba en la noya que en lo burro; encara que de tant en tant no deixaba de tirar algunas interjeccions bastan fortes al últim, màxime quant tropessaba ab alguna pedra ó tronch, ó tenia que ficarse en lo fanch.

(Seguirá.)

Cantant las veritats, se perden les amistats.

públic que ho compren així, cada nit la aplaudeix y també hi deixa caurer de tant en tant algunas toyas. Lo que es *Le Chalet* ópera ja coneguda del públic va ser també molt ben feteta y igual que *Le Toreador*, aplaudida, per la escullida concurrencia que ocupaba lo teatro.

En lo Prado Catalan lo dia de Sant Pere són jutament aplaudides las tres pessas, *Asirre de un cabello*, *Mas vale maña que fuerza*, y *En la cara esta la edad*, pero molt particularment la segona la qual representan ab naturalitat y perfecció tòts los artistas que hi treballan.

Lo dimars entretingué agradablement al públic, la xistosa comèdia *Física experimental*. Sentim no poderho dir així mateix de la pessa, *Un estudiante novel*, puig apesar dels esforços dels actors no va agradar.

Llàstima que se acabi ja la temporada.

Los *Bufo Madrileños* en la zarzuela també mouen bastant soroll lo qual als hi dóna moltes entrades cada nit. *Los dioses del Olimpo* es una vinya que encara sembla que volen esplotar, puig lo dilluns a la tarda estava plé dit teatro.

Los concerts qu' els coros de EUTERPE, dirigits per lo Sr. Clavé dónan en lo Tivoli, son concorregudíssims, lo qual es una prova de qu' el públic barcelonés sab apreciar en lo que 's mereixen los esforços del inspirat poeta y músich. Lo dilluns varen haber de tornar entrades, puig lo local era insuficient.

L' OCA Y LO BURRO.

Fábula.

Un burro pensatiu estava un dia,
Mirant ensimismat com recorria
Lo scl lo firmament,
Quant al mateix momènt
Ne va sentir,
Un crit que 'l fèu del èxtasis sortir.
Una oca èra qui 'l tal havia fèt
Ab ímpetu indiscret,
Dienthi aixis mateix:—Que fas bergant
Qu' estás sempre pensant,
Y may de tòm caletro ha sortit res
Qu' un xavo sols valgués?
Tu càrrec t' has de fèr, no es disbarat,
Que sols pots ésser bò bèn carregat.
Jo al menos sò animal de gran talent
Puig faig lo que fan tòts, y diligent,
Jo nedo com lo peix y sè volar,
Y si convè per terra caminar.
Lo burro al senti' aixó,
L' hi diu ab grave tò.
—¡Ah! necia, presuntuosa, jira de bét!
Si rès de lo que has dit ho fas bén fèt.
—Com l' àliga, ximpleta, vols volar,
O bé com una anguila vols nadar?
Si hagueses de fugir de algun perill,
Acàs tu correrías com cunill?
Tu fas tòtas tres coses, ja se sap,
Pero bén fèta cap.
Això, lector discret, prova ben clar,
Que aquell que tot se pensa que ho sap fèr,
No fa may rès de bò; qu' es verdader
Que val més fèr una cosa regular,
Que moltes malament y sens saber.

ALBUM.

Lo Sr. Gibert, no content ab haber fèt una paròdia de castell feudal, haber tancat un carrer ab un reixat y haberhi fèt un jardí are se ha entretingut a fèrhi una muntanya.

¡Home! tingui compassió del ajuntament que l' hi hagi de espropiar!
—Com ho fará? Voste 'l vol arruinar!

En la barraca de banys de la Junta de Damas hi han posat un cartell que diu: NO SE PERMITE LA ENTRADA A LOS PERROS.

—Perdin cuydado! los gossos que ho llegexin de segur que s' entornan.

CANTARELLAS:

Si cremessin á las bruixas
Ja podrias tremolar,
Puig desde que 't vaig coneixer
Crech qu' estich mitj enbruixat.

Quant lo mès bon pescador
Arribá á fèr millor pesca,
May arriba á pescar homens
Que sol ser la pesca téva.

ANÉCDOTAS.

Passaba un dia un filosop per un carrer y un ximble li donà una puntada de peu, dihentli—alsà venja aquest agravi.—Mès lo filosop sense pararse contestà,—seria bo que perquè un burro m' ha donat una còssa jo n' hi hagues dè donar un altra.

Un advocat va prometre á un pagés (que per cert no era gens llanut), que si li donaba una dobla de quatre l' hi ensenyaria 'l modo de guanyar tòts los plèts. Lo pagés hi va consentir, allavoras lo advocat li digué—Mira, nega sempre y guanyaras, ara vinga la dobla—Nego que vos la hagi promes, contesta lo pagés deixant á lo advocat ab un pam de nas.

Era al principi que corria per Europa la notícia de haberse descubert unes tacas negras al sol. Un senyor entraba en una visita y la senyora de la casa li preguntà. ¿Que tal que hi ha de nou? Lo senyor li respongué. Corren molt malas notícias del sol.

EPÍGRAMA.

—Tòt aquest, cabell es tèu?
—Si noy no ho pots pas duptar.
—Y 'l postis que vas comprar?
—Per això tè dich qu' es mèu.

SOL·LUCIONS.

A la endevinalla.

Per sacudir la peresa
fins als francesos mès grassos,
no hi há res com los compassos
de l' airosa *Marsellesa*.

A la xarada.

Sense dirte cap bravata
me tendria per felis,
si trobaba qui m' omplis
tòt una plota de plata.

Al geroglific.

Entre senyoras, tabaco y licors, la vida 's passa bé.

Al problema del número 3.

BLANCAS.

1.—A. 4.—A. R.

2.—D. 3.—C. D.

3.—D. 5.—C. D. mat.

NEGRAS.

1.—R. 4.—A. D.

2.—P. 3.—ú 4.—D.

ENDEVINALLA.

No sò aygura y tinch forat,
tinch dents y no tinch caixals,
y 'm portan á n' al calsat
los homes y 'ls animals.

Sense mi no ecsistiria
ni 'l soleix, ni 'l do de pit,
y en Tamberlich, ja podria
comensarsen d' anà 'l llit.

Fins l' avaro de mi 's fia;
guardo joyas y tresors,
y hasta la noya 'm confia
lo secret dels seus amors.

Dono voltas y no ballo,
mido 'l temps y no sò mida,
y y are prou! que si no callo
ja 'm tindrias desseguida.

XARADA.

Si acàs fas segona
y ho permet lo lloch,
lo tot sentiras
sens escoltar molt.

Si no ets en bon puesto
ó no fas la dos
no mès que primera
tindrás, y no el tot.

SALT DEL CABALL.

al	lley	plu	u	bri	xichs	sem	es
ja	y la	l'	de	pre	l' un	qu	y
en	tra	dos	som	sos,	lla,	pa	mi
gua	y	e	per	Per	to	grans,	al
no	mès	lla.	l' un	y	la	pot	re
sol	rai	mès	nu	al	que	se	for
64							
mans,	fi	Lo	vir	son	d' ells	y l'	ben
pa	que	ger	tra	ja,	ser	ma,	vol

Comensa en lo número 1 y acaba en lo 64.

Las solucions se donarán en lo número pròxim.

CORRESPONDENCIA.

P. M. T. Mataró. Està bén escrit pero es un asunto que no 'ns hi podem fixar.—S. J. F. Barcelona. La prosa ens ha agrat, pero en los versos hi haurem de arreglar alguna coseta.—N. V. R. Granollers. L' hi remetem los números 1, 2, 3, 4 y 5 per correu.

La correspondencia 's dirigirà á D. Vicens P. Mestres, Administrador de «Lo Esquirol» carrer del Pi número 5.

E. R.—JOAQUIM AYMERICH.

Estampa de Narcís Ramírez y Companyia, passatge de Escalders, núm. 4.